

Studia Generalia 2008

SUOMEN JA RUOTSIN KOHTALONYHTEYS

FINLANDS OCH SVERIGES ÖDESGEMENSKAP

Helsingin yliopisto 16.10.2008, Porthania (Yliopistonkatu 3), klo 17.00 –19.00

ITSENÄINEN VAI ALAMAINEN

Professori Bo Lönngqvist

Muodostuiko Suomelle identiteettiä?

Identiteetti on poliittisen retoriikan suosimana muotisanana saanut kliseemäisen sävyn. Sana käytetään tarkoittamaan mm. "vahvaa kansallista yhtenäisyyttä käsituksesta menneisyyden tärkeistä vaiheista", korostaen ilmiön merkitystä itsetunnon kohottamiselle. "Kansallinen identiteetti, kansanluonne, kansallishenki, yhdenmukainen suomalaisuus, yhteinen kansan tahto", ovat yleisiä ilmaisuja. Ne sisältävät ihannekuvia ihmisjoukosta, ja puhuja/tutkija näkee itsensä osana sitä yhteisöllisyyttä jota käsite symboloi.

Sana on sopinut erittäin hyvin kun on kuvattu Suomen autonomiaa, jota katsotaan sisältävän suvereenisuuden tunteen. Isänmaa, kieli, suomalaisuus, uljas menneisyys, "suurvalta", valitaan ilmaisuiksi tällaisesta tunteesta, yhtä hyvin kuin Suomen lippu, Kalevala, historialliset henkilöt, maisemat, kulttuurituotteet kuten kirjallisuus ja musiikki, koululaitoksen, urheilun ja matkailun ainekset. Puhutaan esim. suomalaisen taiteen "kansallismaisemasta" ja "kultakaudesta".

Identiteetti-sanasta tulee tosiasia, joka perustetaan kollektiiviseen rajanvetoon meidän ja muiden välille, muut muodostuvat "haapureista". Ruotsista, Venäjästä, Ulkomaista, Euroopasta jne. Vaikka oman ja vieraan määrittelemisen ovat identiteettirakentamisen aineksia yksilötasolla, näitä tilannekohtaisia, myös negatiivisia ilmiöitä, ei kuitenkaan ole ruodittu syvemmin. Tutkimus on halunnut finalistisesti vahvistaa identiteetin "syntymistä, kehittymistä ja muuttumista", menneisyydestä geneettisesti "periytyvänä" kollektiivisena ja positiivisena voimavarana, johon nykyisyys ja tulevaisuus voivat nojata. Täten luotu stereotypia elää ikään kuin kaikkien tietoisena identifioitumisena, "kohtalona".

Termin käyttö on ollut ongelmallista, koska kulttuuri on ymmärretty suhteellisen pysyvänä ja suljettuna merkitysten ja käytäntöjen rakenteena. Identiteetti on tukenut kontinueetti-, kronologia- ja kauseliteettiajattelua.

Esitelmässä kyseenalaistetaan identiteetti-termin kritiikitöntä käyttöä. Se nähdään kulttuurisena konstruktiona, jota on syytä purkaa. Analyysin aineksina toimivat eräät 1800-luvun tapahtumat, rituaalit ja symbolit, kuten muistopatsaat, keisarien vierailut, nälkävuodet, Jyväskylän seminaarin luoma perinne sekä historiamaalaus. Analyysi keskittyy julkisen kulttuurin ja kansanomaisen kokemuksen välisen jännitteen pelkistämiseen.

Suora lähetys ja videotallenteet internetissä, osoitteessa <http://video.helsinki.fi/studia/>.
Luentojen lyhennelmät ja luentosarjan ohjelma löytyy osoitteesta www.helsinki.fi/vst.
Luentosarjan luennot julkaistaan kirjana Vapaan sivistystyön toimikunnan julkaisusarjassa.

Tilaukset: (09) 191 58063 (toimisto), vst@helsinki.fi tai www-sivuilta www.helsinki.fi/vst.